

Грамматический материал и тексты для девятого задания.
Медфак, уровень А1-А2.

Предложения, использованные для составления тестов данного задания, взяты из учебника - Аманалиева Г.Э., Даакыбаева А.Б. Кыргызский язык (для начинающих групп медицинского факультета). Бишкек, 2018.

Для оптимизации процесса подготовки к сдаче тестов тексты представлены фрагментарно и содержат только ту часть, которая использована для составления данного варианта задания.

При подготовке следует перевести на русский язык само задание, перевести варианты ответа, прочитать и перевести приведенный ниже фрагмент текста и выбрать единственно правильный вариант ответа.

Образец тестового задания:

«Хирургия» деген термин эмнени билдирет?

адам

оору

кол кыймыл аракетти

дарылоо

«Хирургия» деген сөз «кол кыймыл аракетти», «өнөр» дегенди билдирет. Бирок бул сөздүн тарыхый мааниси эскирип калды (колдонулбай калды). Хирург жалаң гана операция кылбастан толугу менен анатомияны, физиологияны, фармакологияны жана башка тармактарды билиши керек. Хирург дартты туура коюуну, дарылоонун тактикасын белиши керек.

Хирургдун негизги сезүү органы – бул манжалары.

Хирургиялык манипуляциялар жөнүндө алгачкы маалыматтар байыркы мезгилдерге таандык. Ар кандай хирургиялык кийлигишүүлөр биздин заманга чейинки 2-4 кылымдарда Байыркы Египетте, Индияда, Вавилондо, Байыркы Грецияда жана Римде, Византия жана Кытайда жүргүзүлүп турган.

=====

Хирургдун негизги сезүү органы кайсы?

бул кулагы

бул мурду

бул манжалары

бул тизеси

Хирургия» деген сөз «кол кыймыл аракетин», «өнөр» дегенди билдирет. Бирок бул сөздүн тарыхый мааниси эскирип калды (колдонулбай калды). Хирург жалаң гана операция кылбастан толугу менен анатомияны, физиологияны, фармакологияны жана башка тармактарды билиши керек. Хирург дартты туура коюуну, дарылоонун тактикасын билиши керек.

Хирургдун негизги сезүү органы – бул манжалары.

Хирургиялык манипуляциялар жөнүндө алгачкы маалыматтар байыркы мезгилдерге таандык. Ар кандай хирургиялык кийлигишүүлөр биздин заманга чейинки 2-4 кылымдарда Байыркы Египетте, Индияда, Вавилондо, Байыркы Грецияда жана Римде, Византия жана Кытайда жүргүзүлүп турган.

Анатомия эмнени изилдөөчү тармак?

адамдын жана жаныбардын организмнин түзүлүшүн

адамдын жана жаныбардын жүрүм-турумун

адамдын жана жаныбардын терисин

адамдын жана жаныбардын тамак-ашын

АНАТОМИЯ

Анатомия (грек тилиндеги anatome – жара чабуу, бөлүктөргө бөлүү) – адамдын жана жаныбардын организмнин түзүлүшүн, органдардын жана алардын системаларын изилдөөчү морфологиянын тармагы. Системалык анатомия адамдын организмдин системалар боюнча изилдейт. Ал остеологияны – сөөк системасы жөнүндөгү муундардын жана байланыштардын биригиши жөнүндөгү мифологияны – булчуң жөнүндөгү ангиологияны кан тамырдуу системасы жөнүндөгү; эстеziологияны – сезүү органдары жөнүндөгү окууну жана

“Пластикалык анатомия” эмнени изилдейт?

жашка ылайык өзгөчөлүгүн

адамдын денесинин сырткы формаларын жана пропорцияларын

булчуңдарды

кан системасын

Организмдин жекече өнүгүшүнүн процессинде органдардын жана дененин түзүлүшүнүн өзгөчөлүктөрүн жашка ылайык анатомия изилдейт. Адамдын денесинин сырткы формаларын жана пропорцияларын изилдөөгө анатомиянын атайын бөлүгү пластикалык анатомия арналган. Адамдын организмнин өнүгүүсүнүн тарыхын ачууга мүмкүндүк берүүчү ар кандай системалык топтогу жаныбарлардын органдарынын жана организмдеринин өсүп-

өөрчүшүнүн жана түзүлүшүнүн мыйзам ченемдүүлүктөрүн изилдөө салыштырма анатомиянын предмети болуп эсептелет.

“Остеология” эмнени изилдейт?

Булчуңдарды
кан тамырларды
Сезүү органдарын
сөөк системасын

Системалык анатомия адамдын организмдин системалар боюнча изилдейт. Ал остеологияны – сөөк системасы жөнүндөгү окууну; миологияны – булчуң жөнүндөгү окууну; ангиологияны - кан тамырдуу система жөнүндөгү окууну; эстеziологияны – сезүү органдары жөнүндөгү окууну жана башкаларды камтыйт.

Ички органдардын анатомиясын - спланхнологияны өзгөчө бөлүк катары алып карашат.

Азыркы анатомия рентгенографиянын (рентгенанатомия) жана рентгеноскопиянын жардамы менен көп материал жыйнады.

Адамдын кан айлануу органдары системасы эмнелерден турат?

сөөктөрдүн түзүлүшүнөн
жүрөк жана кан тамырлардан
суудан жана кычкылтектен
плазмадан

КАН АЙЛАНУУ

Адамдын кан айлануу органдары системасы жүрөк жана кан тамырлардан турат. Жүрөк жыйрылып канды кан тамырларга түртүп жана анын үзгүлтүксүз жылып жүрүшүн камсыз кылат. Жүрөк токтогондо киши өлөт, анткени ткандарга кычкылтекти жана азык заттарды жеткирүү, ошондой эле ткандардын ажыроо продуктылардан арылышы токтолот. Кандын организмде жылып жүрүшү кан айлануу деп аталат.

Адамдын жүрөгү канча камералуу?

5
4
2
6

Адамдын жүрөгү сүт эмүүчү жаныбарлардыкы сыяктуу бири-бири менен катышпай турган эки бөлүккө сол жана оң жалпы тосмого бөлүнгөн. Өз иретинде жүрөктүн ар бир бөлүгү бири-бири менен катыша турган эки бөлүккө бөлүнгөн: үстүнкүсү дүлөйчө жана астыңкысы – карынча деп аталат. Мына ошентип, кишинин жүрөгү бардык эле сүт эмүүчү жаныбарлардыкындай төрт камералуу: эки дүлөйчөдөн жана эки карынчадан турат.

=====
Ири артериялар эмнеден таралат?

боордон
мээден
өпөкөдөн
жүрөктөн

Ири артериялар жүрөктөн таралат. Алар жүрөктөн алыстаган сайын тарамдап бөлүнөт. Эң майда артериялар ипичке капиллярга бөлүнөт. Алардын тору ушунчалык калың болот, эгерде дененин кайсы бир участогун (жерин) өтө ичке ийне менен сайганда анын кээ бирлери бузулууга учурашат да кандын тамчысы чыгат.

=====
Тиштерди жоготкон адамдарда кайсы система бузулат?

кан айлануу системасы
тамак сиңирүү системасы
дем алуу системасы
бөлүп чыгаруу системасы

Ооз көңдөйүндө тамакты майдалоо анын тамак сиңирүүсүн жеңилдетет. Ошондуктан тамактанууда тамакты жакшылап чайноо зарыл. Тиштерин жоготкон адамдарда тамак сиңирүү бузулат. Биз жаңгакты, өрүктүн данегин тиштегенде, сөөктү же катуу момпосуйларды кемиргенде тиштин эмалын бузуп алышыбыз мүмкүн. Эгерде биз ысык тамактан кийин дароо эле муздак суу ичсек тиштин эмалында жаракалар пайда болот, ал эми тиш затына микробдор кирет. Жабыркаган тиш ооруп, бара-бара бузулат.

=====
Цитология эмне жөнүндөгү илим?

жөнөкөйлөр
балырлар
клетка
жаныбарлар

ЦИТОЛОГИЯ. КЛЕТКАЛЫК ТЕОРИЯ

Цитология – клетка жөнүндөгү илим. Цитология грек тилиндеги «цитос» – клетка, «логос» – илим деген сөзүнөн алынган.

Цитологиянын изилдей турган предмети – көп клеткалуу жаныбарлар менен өсүмдүктөрдүн, ошондой эле бир клеткалуу организмдердин (булардын катарына бактериялар, эң жөнөкөйлөр жана бир клеткалуу балырлар кирет) клеткалары болуп саналат.